

FRAKNÓI EMLÉKKÖNYV

Fraknói Vilmos (1843–1924) püspök, történész
a Magyar Tudományos Akadémia főtitkárának
emlékezete

BUDAPEST ♦ RÓMA

2024

FRAKNÓI MEMORIAL BOOK

Remembrance of Vilmos Fraknói (1843–1924)
Bishop, Historian, Secretary-General of the
Hungarian Academy of Sciences

On the 100th Anniversary of his Decease

edited by

PÉTER TUSOR & VIKTOR KANÁSZ

FRAKNÓI EMLÉKKÖNYV

Fraknói Vilmos (1843–1924) püspök, történész
a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárának
emlékezete

Halálának 100. évfordulóján
szerkesztette
TUSOR PÉTER & KANÁSZ VIKTOR

Bibliotheca Historiae Ecclesiasticae Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nuncupatae
Series I: Collectanea Vaticana Hungariae

sub Alto Patrocinio Em.mi ac Rev.mi

P. Card. ERDŐ

fundavit ac moderatur

P. TUSOR

Előadások a Fraknói (Nyári) Akadémián 17–25.

Kiadja a Fraknói Vilmos Római Történeti Kutatócsoport
(HUN-REN PPKE-PTE)

és a BTK Moravcsik Gyula Intézet
(HUN-REN)

*Published by the Vilmos Fraknói Vatican Historical Research Institute
and the BTK Gyula Moravcsik Institute*

HUN-REN
Hungarian Research Network

A kutatásokat a Magyar Kutatási Hálózat és az MTA Bolyai-ösztöndíj (III/3),
a kötet megjelentetését a PPKE-BTK-Kut-23-6. sz. projekt támogatta

<http://institutumfraknoi.hu>

© *The authors and the editors*, 2024

ISSN 1786-2116

ISBN 978 963 308 504 2

ISBN ebook 978 963 308 505 9

Felelős kiadó

Publisher responsible

a Gondolat Kiadó igazgatója

the Director of "Gondolat" Publishing House

Tördelte - *Typography*: É. Lipót

Mutató - *Index*: Gy. Sági

Olvasószerkesztők - *Correctors*

Zs. Matus, Zs. Bellovics, G. Nemes, O. Kőhalmi

Kiadásra előkészítette - *Prepared for publication*

a GONDOLAT Kiadó - *the Publishing House "Gondolat"*

Fraknói Vilmos, az MTA főtítkára, a *Monumenta Vaticana Hungariae* alapítója
(Bükösd Gábor – Pécs, 2024)

TARTALOM

PROLEGOMENA

Előszó. Fraknói-centenárium (1924–2024) (Tusor Péter)	XI
Szekfű Gyula: A százesztendőös Fraknói Vilmos	XV
R. Várkonyi Ágnes: Változatok a liberalizmusra.	XX
Solymosi László: Köszöntőbeszéd. Centenárium emlékkonferencia (Nagyvárad, 2024. május 2–3.)	XXXVI

I. FEJEZETEK A FRAKNÓI-BIOGRÁFIÁBÓL

1. Fraknói Vilmos családja és szülőföldje (Rétfalvi Balázs).	3
2. Fraknói történeti pályakezdéséhez (Simor hercegprímáshoz írt levelei közlésével) (Tusor Péter)	25
3. Frankl Vilmos és a Magyar Egyházirodalmi Iskola (1859–1861) (Sági György)	75
4. Megjegyzések Fraknói Vilmos nagyvárad kanonikátusához (Balla Tünde–Lakatos Attila).	103
5. Történetíró új szerepben. Az MTA-főtitkár Fraknói (Hőgye Attila–Cziráki Csongor)	133
6. Fraknói Vilmos és Pécs püspöki trónja (Tusor Péter–Kanász Viktor) . .	155
7. Fraknói és az osztrák állampolgárság kísértése (Ress Imre).	209
8. A pálya végén. Fraknói Vilmos utolsó hónapjai, temetése és korai emlékezete (Kanász Viktor).	235

II. A TÖRTÉNÉSZI, TUDOMÁNYOS ÉLETMŰ

1. Fraknói, a katolikus történész és tudományépítő (Tusor Péter)	247
2. Fraknói vatikáni kutatásai és a középkori magyar történelem (Szovák Kornél)	285
3. A magyar medievisztika megalapozója: Fraknói Vilmos (Rácz György)	310
4. Fraknói és a kora újkor kutatás kezdetei (Fazekas István)	329
5. Narratívák csapdájában. Fraknói tankönyve és visszhangja (Lőrincz Zita)	349
6. Fraknói Vilmos tudományos vitáiról (Orsós Julianna)	361
7. Tárlatvezetés Fraknói Vilmos könyvtári kiállításán (1877) (Szovák Márton)	369
8. Fraknói közéleti publicisztikája (1870–1918) (Oláh P. Róbert)	391
9. A Fraknói-életmű könyvésze. Tudománymetria elemzés (Nemes Gábor)	403

III. ITÁLIA, RÓMA, VATIKÁN

1. Magyar történetkutatás európai relációban. Fraknói Vilmos és római „magyar történeti iskolája” (1882–1905) (Tusor Péter)	415
2. „Kedves barátom és nagy böcsületet szerző fiam!” A Rómer–Fraknói levelezés és a Monumenta Vaticana (Csécs Teréz)	445
3. Nápoly bűvkörében. Óváry Lipót és az itáliai magyar történetkutatás (Kanász Viktor)	483
4. Pápai tizedek és adószedők a 14. századi Magyarországon. Fejérpataky László és a magyar Monumenta Vaticana (Fedeles Tamás)	535
5. Kollányi Ferenc és Róma (1893) (Horváth Terézia)	575

6. Lukcsics József és az egyházmegye-történetírás aranykora (Nemes Gábor).....	591
7. Erdély Rómában. Veress Endre vatikáni kutatásai – Egy szabálytalan pályáiv buktatói és tanulságai (Kruppa Tamás).....	609

FÜGGELÉKEK

I. Fraknói-bibliográfia (1861–1924) (összeállította: Nemes Gábor).....	657
II. Fraknói-dokumentáció. Életinterjú, önéletrajz, újságcikkek 1923–1924, 1926, 1928–1929 (válogatta: Kanász Viktor)	695
III.a Karikatúráktól a szobrokig. Fraknói Vilmos ábrázolásai (írta és összeállította: Kanász Viktor).....	735
III.b Fényképtár (válogatta: Kanász Viktor–Sági György–Tusor Péter).....	756
<i>Életút / Kronológia</i> (összeállította: Tusor Péter)	765
<i>Könyvészet (MVH–MREV–CVH. Nekrológok, életrajzi irodalom, lexikográfia)</i> (összeállította: Tusor Péter–Nemes Gábor).....	779
<i>Rövidítések</i>	789
<i>Szerzők</i>	793
<i>Összegzések</i>	795
<i>Summaries</i> (Kristó László–Kőhalmi Olivér).....	823
<i>Index</i> (összeállította: Sági György)	851
<i>Contents</i>	869

KÖNYVÉSZET
MVH – MREV – CVH
Nekrológok, életrajzi irodalom, lexikográfia*

A) MONUMENTA VATICANA HUNGARIAE

MVH I/1

Pápai tizedszedők számadásai 1281–1375 / Rationes collectorum pontificiorum in Hungaria 1281–1375, Budapest 1887 (LXXVII + 524 p.) (IPOLYI ÁRNOLD besztercebányai püspök *Előszavával*, X–XVI; FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ *Bevezetésével* IL–LXXIII).

MVH I/2

Gentilis bíbornok magyarországi követségének okiratai 1307–1311 / Acta legationis cardinalis Gentilis 1307–1311, Budapest 1885 (CXX+512 p.) (PÓR ANTAL *Bevezetésével*, XLVIX–CVII; FEJÉRPATAKY LÁSZLÓ *Előszavával* [Az oklevéltár ismertetése] CIX–CXX).

MVH I/3–4

IX. Bonifác pápa bullái. I: 1389–1396. II: 1396–1404 / Bullae Bonifacii IX. p. m. IX. I: 1389–1396. II: 1396–1404, Budapest 1888–1889 (XXXVIII + 368 és 656 p.) (FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével* XXI–XXXVIII).

MVH I/5

A római Szentlélek-Társulat anyakönyve 1446–1523 / Liber Confraternitatis Sancti Spiritus De Urbe 1446–1523, Budapest 1889 (XXVIII + 168 p.) (BUNYITAY VINCE *Előszavával* XVII–XXVIII).

MVH I/6

Mátyás király levelezése a római pápákkal 1458–1490 / Mathiae Corvini Hungariae regis epistolae ad Romanos pontifices datae et ab eis acceptae 1446–1523, Budapest 1891 (LXXV + 280 p.) (FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével*, XXXIX–LXIV; DÉCSÉNYI-SCHÖNHERR GYULA *Előszavával*, LXV–LXXV).

* * *

* C) A kötetben idézett, fontosabb tételek szerepelnek. A teljes sorozat könyvészete: CVH I/20, 15* és 18–19*. *Open Access: <https://institutumfraknoi.hu/kiadvanyok/cvh>*. A következő (D–E–F) alfejezetek válogatás jellegűek.

MVH II/1

Magyarországi pápai követek jelentései 1524–1526 / Relationes Oratorum Pontificiorum 1524–1526, Budapest 1884 (CLIV + 472 p.) (IPOLYI ARNOLD püspök *Előszavával*, XV–XXI; FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével* LXXXIX+CLIII) [Sajtó alá rendezte ÓVÁRI LIPÓT].

MVH II/2

Buonvisi bíbornok bécsi nuntius jelentései. Budavár felszabadításának kétszázados emlék-ünnep alkalmából közrebocsátva / Relationes Cardinalis Buonvisi in Imperatoris et Hungariae Regis curia nuntii apostolici anno MDCLXXXVI exaratae. In anniversarium arcis Budae ducentis abhinc annis recuperatae memoriam typis vulgatae, Budapest 1886 (CLVI + 310 p.) (FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével* LXXV–CLVI) [Sajtó alá rendezte ÓVÁRI LIPÓT].

MVH II/3

Erdélyországi pápai követek jelentései VIII. Kelemen idejéből 1592–1600 / Relationes Nuntiorum Apostolicorum in Transilvaniam missorum a Clemente VIII 1592–1600. A Vatikáni Magyar Okirattár-Bizottság megbízásából a vatikáni s egyéb külföldi levéltárakban gyűjtötte és közrebocsátja VERESS ENDRE, Budapest 1909 [XXXVI + 488 p.] [FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével*, V–XX].

B) MONUMENTA EPISCOPATUS VESPRIMIENSIS

MREV I

A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára, báró Hornig Károly veszprémi püspök megbízásából közrebocsátja a Római Magyar Történeti Intézet / Monumenta Romana Episcopatus Veszprimiensis. Munificentia Caroli L[iberi] B[aronis] Hornig episcopi Veszprimiensis edita a Collegio Historicorum Hungarorum Romano. I: 1103–1276, Budapest 1896 (CLX + 410 p.) (FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével*, LXIX–CLX).

MREV II

A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára, báró Hornig Károly veszprémi püspök megbízásából közrebocsátja a Római Magyar Történeti Intézet / Monumenta Romana Episcopatus Veszprimiensis. Munificentia Caroli L[iberi] B[aronis] Hornig episcopi Veszprimiensis edita a Collegio Historicorum Hungarorum Romano. II: 1276–1415, Budapest 1899 (CII + 468 p.) (FRAKNÓI VILMOS *Bevezetésével*, XXXIX–CII).

MREV III

A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára, báró Hornig Károly veszprémi püspök megbízásából közrebocsátja a Római Magyar Történeti Intézet / Monumenta Romana Episcopatus Veszprimiensis. Munificentia Caroli L[iberi] B[aronis] Hornig episcopi Veszprimiensis edita

a Collegio Historicorum Hungarorum Romano. III: 1416–1492, Budapest 1902 (CXXVI + 394 p.) (LUKCSICS JÓZSEF Bevezetésével, LXV–CXXVI).

MREV IV

A Veszprémi Püspökség Római Oklevéltára, báró Hornig Károly veszprémi püspök megbízásából közrebocsátja Lukcsics József dr. / Monumenta Romana Episcopatus Vespriensis. Munificentia Caroli L[iberi] B[aronis] Hornig episcopi Vespriensis edidit Josephus Lukcsics dr. IV: 1492–1526. Pótlékkal az I–III. kötethez / Cum supplementis ad tomm. I–III, Budapest 1907 (CXII + 564 p.) (Bevezetés LXIX–CXII [I: A veszprémi püspökök 1492–1526. II: A veszprémi püspökök okmányok alapján kijavított névsora. III: Az oklevéltár befejezése]).

C) COLLECTANEA VATICANA HUNGARIAE

CVH I/1

ARTNER EDGÁR: „Magyarország mint a nyugati keresztény művelődés védőbástyája”. AVatikáni Levéltárnak... Okiratai... / "Hungary as Propugnaculum of Western Christianity". Documents from the Vatican Secret Archives (ca 1214–1606), bev. TUSOR PÉTER; kiad. SZOVÁK KORNÉL–TÖRÖK JÓZSEF–TUSOR PÉTER, Budapest–Róma 2004 (CCVI + 336 p.).

CVH I/texc.

TUSOR PÉTER: Magyar történeti kutatások a Vatikánban / The Hungarian Historical Research in the Vatican, Budapest–Róma 2004 (CCXXIX p.).

CVH I/3

TUSOR PÉTER: Purpura Pannonica. Az esztergomi „bíborosi szék” kialakulásának előzményei a 17. században / Purpura Pannonica. The "Cardinalitial See" of Strigonium and its Antecedents in the 17th Century, Budapest–Róma 2005 (334 p.).

CVH I/4

Gli Archivi della Santa Sede e il Regno d'Ungheria (secc. 15–20). In memoriam Lajos Pásztor / Az Apostoli Szentszék levéltárai és Magyarország (15–20. sz.). Tanulmányok Pásztor Lajos, a Vatikáni Titkos Levéltár magyar levéltárosának emlékére, a cura di GAETANO PLATANIA–MATTEO SANFILIPPO–PÉTER TUSOR, Budapest–Roma 2008 (XVIII + 322 p.).

CVH I/5

Erdély és a Szentszék a Báthoryak korában. Okmánytár II (1595–1613) / Transilvania and the Papacy in the Age of the Báthorys. Documents II (1595–1613), bev., kiad. KRUPPA TAMÁS, Budapest–Róma–Szeged 2009 (XXXI + 303 p.).

CVH I/7

Consistorialia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1605) / Documents of papal Consistories about the Lands of the Holy Crown of Hungary (1426–1605), bev. TUSOR PÉTER, kiad. TUSOR PÉTER–NEMES GÁBOR, Budapest–Roma 2011 (LXVIII + 304 p.).

CVH I/8

Magyarország és a római Szentszék. [I:] Források és tárlatok (Tanulmányok Erdő bíboros tiszteletére) / Hungary and the Holy See of Rome. [I:] Sources and Perspectives (Studies in Honour of Cardinal Erdő), szerk. TUSOR PÉTER, Budapest–Róma 2012 (466 p.).

CVH I/9–10

Cameralia Documenta Pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1297–1536) / The Camera Apostolica's Documents about the Lands of Hungarian Holy Crown (1297–1536). I: Obligationes, Solutiones. II: Divisiones, Provisiones, Visitationes, Quindennia, Rationes, Annatae, Obligationes particulares, Legationes, Varia, Taxae, ed. † LUKSICS JÓZSEF–TUSOR PÉTER–FEDELES TAMÁS ET AL. (NEMES GÁBOR; KOLTAI ANDRÁS–KALOTAI NOÉMI–KISS GERGELY–MATUS ZSANETT; C. TÓTH NORBERT–BUJDOSÓ ÁDÁM), Budapest–Roma 2014 [(XIV + 384 p. és 488 p.).

CVH I/12

Brevia Clementina. VII. Kelemen pápa magyar vonatkozású brevői (1523–1526) / The Hungarian-related Breves of Pope Clement VII (1523–1526), bev., kiad. NEMES GÁBOR, Budapest–Róma 2015 (XXII + 207 p.).

CVH I/13

TUSOR PÉTER: *Pázmány, a jezsuita érsek. Kinevezésének története, 1615–1616 (Mikropolitikai tanulmány) / Pázmány, the Jesuit Prelate. His Appointment as Primate of Hungary, 1615–1616 (A Micropolitical Study)*, Budapest–Róma 2016 (460 p.).

CVH I/15

Magyarország és a római Szentszék II. Vatikáni kutatások a 21. században [Tanulmányok Török professzor tiszteletére / Hungary and the Holy See of Rome. II: Hungarian Historical Research of the 21st Century in the Vatican [Studies in Honour of Professor Török], szerk. TUSOR PÉTER–SZOVÁK KORNÉL–FEDELES TAMÁS, Budapest–Róma 2017 (436 p.).

CVH I/16

Regesta supplicationum 1522–1523. A VI. Adorján pápa uralkodása alatt elfogadott magyar vonatkozású kérvények / The Supplications Relating to the Kingdom of Hungary Approved under Pope Hadrian VI, bev., kiad. LAKATOS BÁLINT, Budapest–Róma 2018 (288 p.).

CVH I/17

Pápai csapatok Magyarországon (1595–1597, 1601) [Gianfrancesco Aldobrandini levelezése] / *Papal Troops in Hungary (1595–1597, 1601) [The Correspondence of Gianfrancesco Aldobrandini]*, bev., kiad. KRUPPA TAMÁS, Budapest–Róma 2020 (XXIX + 290. p.).

CVH I/18

Ordinationum documenta pontificia de Regnis Sacrae Coronae Hungariae (1426–1523). Ex Libris formatarum Camerae Apostolicae collecta / *Klerikusszentelések a Római Kúriában a Magyar Szent Korona országaiból (1426–1523). Az Apostoli Kamara Libri formatarum bejegyzései*, bev., kiad. FEDELES TAMÁS, Budapest–Róma 2021 (LXXXVI + 576 p.).

CVH I/20

TUSOR PÉTER: *Monumenta és Collectanea. Magyar történeti kutatások a Vatikánban (1881–2021)* / *Hungarian Historical Research in the Vatican (1881–2021)*, Budapest–Róma 2022 (262 p.).

CVH I/21

Magyarország és a római Szentszék III / Hungary and the Holy See of Rome. Exquisite lucubrations Cornelio Szovák amicaliter dicatae, szerk. TUSOR PÉTER–KANÁSZ VIKTOR, Budapest–Roma 2022 (468 p.).

CVH I/22

GIULIO MERLANI: *Papato e politica internazionale nel Seicento. Il nunzio Francesco Buonvisi alla corte di Leopoldo I d'Asburgo imperatore e re d'Ungheria* / *Pápaság és nemzetközi politika. Francesco Buonvisi nuncius Habsburg I. Lipót császár és magyar király udvarában*, Budapest–Roma 2023 (280 p.).

* * *

CVH II/5

KRUPPA TAMÁS: *A kereszt, a sas és a sárkányfog. Kelet-közép-európai törökellenes ligatervek és küzdelmek a Báthory-korban (1578–1597)* / *The Cross, the Eagle and the Dragon's tooth. Plans for an anti-Ottoman league and battles against the Ottomans in the Báthory era (1578–1597)*, Budapest–Róma 2014 (516 p.).

CVH II/6

TUSOR PÉTER: *Kánoni kivizsgálás Pázmány Péterről. Családja, katolizálása, misszionálása. (A Pázmány–Tboly archívum irataival / Péter Pázmány's Process of Enquiry. His Family, Catholicisation, Missions (With the Papers of the Pázmány–Tboly Archives)*, Budapest–Róma 2017 (462 p.).

CVH II/7

ROTRAUD BECKER–PÉTER TUSOR: *"Negozio del S.r Card. Pasman". Péter Pázmány's Imperial Embassy to Rome in 1632 (With Unpublished Vatican Documents) / Pázmány Péter 1632-es császári követsége Rómában (Kiadatlan vatikáni forrásokkal)*, Budapest–Rome 2019 (482 p.).

CVH II/8

The Legation of Angelo Pecchinoli at the Court of the King of Hungary (1488–1490) / Angelo Pecchinoli pápai legációja a magyar királyi udvarban (1488–1490), intr., ed. by ANTONÍN KALOUS, Budapest–Rome 2021 (LXXIX + 307 p.).

CVH II/9

Forgách Ferenc Okmánytár: Levelek és iratok (1586–1615) / Ferenc Forgách Chartulary: Letters and Papers (1586–1615), bev., kiad. KRUPPA TAMÁS, Budapest–Róma 2022 (XXXIII + 496).

D) NEKROLÓGOK

ÁLDÁSY ANTAL: *Fraknói Vilmos* (1843. február 27. – 1924. nov. 20.), Századok 58 (1924) 837–841.

ÁLDÁSY ANTAL: *Fraknói Vilmos emlékezete*, KSz 39 (1925) 449–460.

ÁLDÁSY ANTAL: *Fraknói Vilmos emlékezete*, Turul 40 (1926) 1–5.

ANGYAL DÁVID: *Fraknói Vilmos* (1843. február 27. – 1924. november 20.), Magyar Bibliofil Szemle 1 (1924) 129–131.

BERZEVICZY ALBERT: *Fraknói Vilmos emlékezete (Felolvasta a M. Tud. Akadémiának 1927 május 8-án tartott ünnepi közülésén)* (A Magyar Tudományos Akadémia elhunyt tagjai fölött tartott emlékbeszédek 20/2), Budapest 1927.

BERZEVICZY ALBERT: *Fraknói Vilmos emlékezete. Felolvastatott az Akadémia 1927 május 8-án tartott ünnepi közülésén*, BSz 207 (1927) 599. sz., 1–39.

BERZEVICZY ALBERT: *Fraknói Vilmos síremléke előtt. Beszéd Fraknói Vilmos síremlékének felavatásán, 1929 okt. 10.*, BSz 215 (1929) 624. sz., 289–291.

BERZEVICZY, ALBERT: *Guillaume Fraknói, historien hongrois (1843–1924)*, Revue des Études Hongroises 6 (1928) 139–165.

BERZEVICZY, ALBERTO: *Il vescovo Guglielmo Fraknói*, Corvina 4 (1924) 5–6.

CSÁNKI DEZSŐ: *Fraknói Vilmos* (1843–1924), LK 2 (1924) 208–211.

SZÁSZ KÁROLY: *[Búcsúztató beszéd] Fraknói Vilmos ravatalánál*, A Kisfaludy-Társaság Évlapjai 57 (1924–1928) 350.

TÓTH LÁSZLÓ: *Fraknói Vilmos* (1843–1924) †, MKSz (1924) 98–105. [Budapest 1925. külön is].

E) ÉLETRAJZI IRODALOM

- á–r: *Dr. Fraknói Vilmos*, Vasárnapi Újság 22 (1875) 16. sz. 1–2.
- ADRIÁNYI GÁBOR: *Fraknói Vilmos és a „Monumenta Vaticana Hungariae Historiam Illustrantia” megindítása*, MEV–Regnum 8 (1996) 3–4. sz., 61–72.
- ADRIÁNYI GÁBOR: *Fraknói Vilmos javaslata a Szentszék levéltári forráskiadására*, MEV–Regnum 19 (2007) 1–2. sz., 149–160.
- ADRIÁNYI, GABRIEL: *Der Beitrag des ungarischen Domkapitulars und Historikers Vilmos Fraknói (1843–1924) zur Öffnung der Vatikanischen Gebeimarchiv*, Festgabe für Karl Josef Rivinius SVD (Theologie und Hochschule 1), hg. v. Reimund Haas–Eric W. Steinhauer, Münster 2006, 183–203.
- BÁRÁNY ZSÓFIA: *Fraknói Vilmos „Akadémiánk tudós, szeretetreméltó főtitkára”*, A Magyar Tudományos Akadémia elnökei és főtitkárai (szerk. Szilágyi Adrienn), Budapest 2023, 261–268.
- CSÁSZTVAY TÜNDE: *Fraknói Vilmos emlékülés*, MEV–Regnum 6 (1994) 1–2. sz., 247–248.
- CSORBA LÁSZLÓ: *A Római Magyar Történeti Intézet megalapítása és első évei (1895–1922)*, Száz év a magyar–olasz kapcsolatok szolgálatában. Magyar tudományos, kulturális és egyházi intézetek Rómában (1895–1995) (szerk. uő), Budapest 1998, 7–18.
- CSORBA LÁSZLÓ: *Fondazione dell'Istituto Storico Ungherese a Roma (1895–1922)*, Cento anni al servizio delle relazioni ungaro-italiane. Gli istituti ungheresi, scientifici, culturali ed ecclesiastici di Roma (1895–1995) (a cura di László Csorba), Budapest 1998, 7–17.
- DRASKÓCZY ISTVÁN: *Fraknói e le ricerche della storia medievale in Ungheria*, Annuario dell'Accademia d'Ungheria in Roma 2002–2004 (Conferenze e convegni), a cura di László Csorba–Gyöngyi Komlóssy, Roma 2005, 372–379.
- ERDŐ PÉTER: *Das oberste Patronatsrecht der ungarischen Könige in der Forschung von Vilmos Fraknói*, Folia Theologica 8 (1997) 157–168.
- ERDŐ PÉTER: *Il supremo patronato dei re ungheresi nella ricerca di Vilmos Fraknói*, Annuario dell'Accademia d'Ungheria in Roma 2002–2004, 357–364.
- FAZEKAS CSABA: *Fraknói Vilmos béketerve 1917 őszén*, Publicationes Universitatis Miskolcensis. Sectio Philosophica 26 (2022), 3. sz., 84–95.
- GALAMBOS FERENC: *Fraknói Vilmos 1843–1924*, Könyvtáros 27 (1977) 617–619.
- GERGELY JENŐ: *Fraknói e la Chiesa Cattolica in Ungheria*, Annuario dell'Accademia d'Ungheria in Roma 2002–2004, 365–372.
- GRAFINGER, CHRISTINE MARIA: *Ricerche di Vilmos Fraknói nel Vaticano*, CVH I/4, 247–254.
- HERMANN EGYED: *Fraknói Vilmos*, Jelenkor 5 (1943) 24. sz., 8–9 (újraközzölve: RÓNAY LÁSZLÓ, *A lelkek visszatérítése. Katolikus újjászülés 1890 és 1920 között*, Budapest 2014, 197–206).

- HERMANN, EGIDIUS O. Praem.: *Guillaume Fraknói*, Nouvelle Revue de Hongrie 68 (1943) 226–233.
- HORVÁTH JENŐ: *Történetiszemléletünk egysége és a történelmi Magyarország. Karácsonyi és Fraknói szellemi öröksége*, Budapest 1937.
- KUNSZERY GYULA: *Fraknói Vilmos és a „Buda halála”*, Vigilia 29 (1964) 575–576.
- MRKONJIC, TOMISLAV: *Una proposta di Vilmos Fraknói per la mediazione di Benedetto XV durante la prima guerra mondiale*, Annuario dell'Accademia d'Ungheria in Roma 2002–2004, 343–356.
- NAGY KATALIN: *Fraknói Vilmos kutatási kérelmei a Vatikáni Apostoli Levéltárban (1881–1885)*, CVH I/21, 307–322.
- PÁSZTOR LAJOS: *Guglielmo Fraknói e gli archivi italiani*, Rassegna d'Ungheria 4 (1944) n. 1 (Gennaio), 3–8.
- PÁSZTOR LAJOS: *L'Istituto Storico Ungherese a Roma e il vescovo Vilmos Fraknói*, Archivio della Società Romana di Storia Patria 100 (1977) 143–166.
- PÁSZTOR LAJOS: *Vilmos Fraknói e i «Monumenta Vaticana historiam regni Hungariae illustrantia»*, Rivista di Studi Ungheresi 10 (1995) 44–59.
- ROTTLER FERENC (szerk.): *Egyház, műveltség, történetírás. Römer Flóris, Ipolyi Arnold, Fraknói Vilmos* (Történetírók Tára), Budapest 1981.
- ROTTLER FERENC: *Fraknói Vilmos történetírói pályakezdése (1861–1871)*, Századok 103 (1969) 1046–1076.
- ROTTLER FERENC: *Vilmos Fraknói's publizistische Tätigkeit*, Annales Universitatis Scientiarum de Rolando Eötvös nominatae. Sectio Historica, Budapest 1970, 87–100.
- SANTIFALLER, LEO: *Briefe von Wilhelm Fraknói zu Theodor Sickel aus den Jahren 1877 bis 1906*, Römische Historische Mitteilungen 6–7 (1962–1964) 191–351.
- SEBŐK FERENC: *Fraknói Vilmos jelentősége a Jagelló-kor kutatásában*, Kelet és Nyugat között. Történeti tanulmányok Kristó Gyula tiszteletére (szerk. Koszta László), Szeged 1995, 431–443.
- SOMKUTI GABRIELLA: *Fraknói Vilmos a Széchenyi Könyvtár élén*, Könyvtáros 41 (1991) 481–487.
- SOÓS ISTVÁN: *Fraknói e le ricerche di storia moderna in Ungheria*, Annuario dell'Accademia d'Ungheria in Roma 2002–2004, 380–388.
- SZEKFÜ GYULA: *A százszentendős Fraknói Vilmos*, Olasz Szemle 2 (1943) 3. sz., 1267–1274.
- SZEKFÜ GYULA: *Il centenario della nascita di Guglielmo Fraknói – 1943*, Corvina 6 (1943) 425–434.
- SZILÁGYI ÁGNES JUDIT: *Fraknói Vilmos barátai és tudományos ellenfelei*, Tanító 40 (2002) 10. sz., 30–31.
- R. TAKÁCS OLGA: *Fraknói Vilmos olasz kapcsolatai*, A magyar művelődés és a kereszténység III. (A IV. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus előadásai Róma–Nápoly, 1996. szeptember 9–14.), szerk. Jankovics József–Monok István–Nyerges Judit, Budapest–Szeged 1998, 1323–1327.
- R. TAKÁCS OLGA: *Fraknói Vilmos olasz kapcsolatai*, Európai Utas 8 (1997) 1. sz. 67–68.

- R. TAKÁCS OLGA: *Róma ellenállhatatlan. Vonások két századvégi pap-tudós portréjéboz*, Vigilia 57 (1992) 6. sz., 436–441.
- TULOK MAGDOLNA: *A százéves Római Magyar Akadémia Fraknói-könyvtárának viszonytárságai*, Könyvtári Figyelő, 41 (1991) 1. sz., 68–74.
- TUSOR PÉTER: *Fraknói Vilmos és a püspöki kar. A római történeti intézet alapítástörténetéhez (1905–1913)* (CVH III/3. Fraknói Műhelyelőadások 3), Budapest 2025 [s.a.].
- TUSOR PÉTER: *Fraknói, Haynald, Ipolyi és a Monumenta Vaticana [Hungariae]. Egy historiográfiai diskurzus (2004–2024) tanulmányai* (CVH III/2. Fraknói Műhelyelőadások 2), Budapest 2024.
- TUSOR PÉTER: *Vilmos Fraknói's Heritage in Rome. The Hungarian Historical Research in the Vatican* (Storia d'Ungheria – History of Hungary 1) Viterbo 2024.
- R. VÁRKONYI ÁGNES: *Változatok a liberalizmusra*, Liget 7 (1994) 4. sz., 3–17; A tűzvész tanú (Liget Könyvek), Budapest 1995, 34–52.
- ŽABOKLICKI, KRZYSZTOF: *A lengyel történészek Rómában Fraknói Vilmos idejében és a Lengyel Könyvtár megalapítása*, MEV–Regnum 7 (1995) 3–4. sz., 171–177.
- ZELLIGER ALAJOS: *Magyar írók életrajza. Fraknói Vilmos*, Figyelő 24 (1888) 228–230.

F) LEXIKOGRÁFIA

- BILICSI ERIKA: *Fraknói Vilmos*, Akadémikusok. A Magyar Tudományos Akadémia tagjai (MTA KIK), <https://akademikus.mtak.hu/adatlap/fraknoi-vilmos/>.
- BRÜSZTLE, IOSEPHUS (ed.): *Recensio universi deri Dioecesis Quinque-Ecclesiensis I–IV*, Quinque-Ecclesiensis 1874–1880, IV, 317–318.
- FEKETE GÉZÁNÉ (szerk.): *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai (1825–1973)*, Budapest 1975, 79–80.
- FODOR JÓZSEF: *S.E.R. Fraknói Vilmos dr. (1874-ig Frankl)*, Várad felszabadítása 1692-ben és XII. Incze pápa, Fraknói Vilmos váradi kanonoktól. Nyomatott a vatikáni pápai nyomdában, Róma 1892, repr. Nagyvárad 2024,¹ 1–1V.
- FRANKNÓI (BIS 1874 FRANKL), VILMOS, Biographisches Lexikon zur Geschichte Südosteuropas (Leibniz-Institut für Ost- und Südost-Europaforschung), <https://www.biolex.iost-regensburg.de/BioLexViewview.php?ID=824>.
- Fraknói (Frankl), Wilhelm (1843–1924), Historiker*, Österreichisches Biographisches Lexikon (Austrian Centre for Digital Humanities and Cultural Heritage), https://biographien.ac.at/oelb/oelb_F/Fraknoi_Wilhelm_1843_1924.xml.
- Fraknói, Vilmos*, Deutsche Biographie, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd116692537.html?language=en>.

¹Fraknói közleménye a centenáriumi X. Fraknói Akadémia alkalmából jelent meg hasonló kiadásban, püspöki előszóval, életrajzi függelékkel és a források fordításával.

KOZÁK PÉTER: *Fraknói Vilmos történész, római katolikus püspök*, 2013 (<https://www.nev-pont.hu/palyakep/fraknoi-vilmos-f64b2>).

Magyar Életrajzi Lexikon I, szerk. KENYERES ÁGNES, Budapest 1967, 535. MZsL 290.

MARKÓ LÁSZLÓ: *Fraknói Vilmos*, Markó László–Burucs Kornélia–Balogh Margit–Hay Diana (szerk.), *A Magyar Tudományos Akadémia tagjai (1825–2002) I–III* (főszerk. Glatz Ferenc), Budapest 2003, I, 366–368.

ROMSICS IGNÁC: *Clio bűvöletében. Magyar történetírás a 19–20. században – nemzetközi kitekintéssel*, Budapest 2011, 579–580.

SZÖLLŐSY KÁROLY: *A magyarországi római katolikus papság irodalmi munkássága a XI. századtól egész 1885-ig bezárólag I*, MS 17 (1886) 87–120, 108–109.

VICZIÁN JÁNOS: *Fraknói (1874-ig Frankl) Vilmos*, MKLex, ord. alph. (<https://lexikon.katolikus.hu/F/Fraknoi.html>).

Összeállította: TUSOR PÉTER–NEMES GÁBOR